

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

9. Aliæ quædam quæstiones de Peccati venialis, & lethalis differentia
diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

veniale delictum macula non est: at verò actus omnis per se malus, per se quoque macula est, quia est actio quæ gl'am recto, ac debito fine, & rationis ordine, & conuenientia carens, & hoc ipso mentem polluit, ac maculat; mens enim operis mali deformitate inquinatur: actu tamen, non habitu, hoc est, maculatur actu malo, non priuatione gratiæ modum habitus habente ex peccato relicta.

Nonò quæritur, An qui peccati venialis reus est, sit, aut dici queat peccator? *Respondeo* in sacris literis peccatores dici eos, qui lethali aliquo peccato tenentur: hi enim passim vocantur iniqui, immundi, iniusti, transgressores, præuaricatores; de quibus Paulus scribens Corinthiis: *Nescitis*, inquit, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? *David etiam*: *Odisti omnes, qui operantur mendacium*; *Sapiens ite m*: *Odio sunt impius, & impietas eius*. At verò qui peccatis venialibus obstricti solummodò sunt, peccatores minime dicuntur: nam Apostolus Christus Dominus dixit: *Vos mundi estis*; cum tamen nõ omni culpa veniali careant. Item qui gratiam adoptionis habent, filij Dei in scripturis vocantur, & tamen qui sunt Deo grati, & amici, peccatores neque sunt, neque nominantur.

Cap. IX.

Alia quedam questiones de peccati venialis, & lethalis differentia diluuntur.

PRIMO quæritur, An veniale peccatum à lethali differat in eo, quod lethale veretur in ijs, quæ sunt circa finem? Veniale verò in ijs, quæ referuntur ad finem. *S. Thomas 1.2. q. 88. art. 1.* docet veniale peccatum committi contra ea, quæ diriguntur ad finem, lethale verò contra finem. *At Scot 2. dist. 21. q. 1.* hanc differentiam refutat, ac rejicit, asserens *primum*, contra virtutes Theologicas, quæ proximè circa vltimum finem versantur, venialia peccata aliquando committi; existunt enim quidam subiti infidelitatis motus, odij, & desperationis, qui nec plenè, & perfectè liberi sunt, nec omni rationis deliberatione carèt. *Deindè*, quia furtum, adulterium, homicidium, detractio, sunt peccata lethalia, & tamen contra bonum hominis perpetrantur: ergò non omne peccatum graue admittitur in his, quæ circa vltimum finem tanquam materiam subiectam versantur. *Attamen* S. Thomæ doctrinam mitius conuenit interpretari: proculdubio enim illud indicare voluit, peccatum veniale non separare, & abstrahere hominem à Deo qui est vltimus finis, eo quod peccato veniali gratia, & charitas Dei non amittitur: auertere tamen ab his, quæ in Deum vt in finem referuntur: quoniam peccatum veniale nos auocat, & abducit ab opere, & officio charitatis, quo ad Deum progredimur; non autem à gratia, amicitia, & consortio Dei. Lethale verò nos à Dei gratia, & charitate disungit; & proindè nos separat, & dinellit à Deo, qui est summum bonum, & vltimus finis noster: Nam id, quod nos auertere ab aliquo, quod est necessarium ad finem vltimum consequendum, nos quoque auertere, & abstrahit à fine. Non igitur eo spectauit fan-

ctus Doctor, vt doceret veniale peccatum aduersus eas virtutes committi, quæ bonum hominis tanquam obiectum, & materiam habet; & lethale contra eas virtutes, quæ circa Deum proximè versantur: hunc enim sensum merito oppugnavit Scotus: Sed illud tamen S. Thomas innuit, veniale peccatum impedire, & auertere hominem ab actu charitatis, quem posset à liquo præstare, & quo promoueretur ad finem; lethale verò plene hominem deijcere à gratia, & charitate Dei; & proindè se iungere, & alienare à Deo, qui est hominis vltimus finis.

Secundò quæritur, An veniale à lethali in eo distet, quòd hoc sit contra præceptum Dei, illud verò contra consilium? *Scot 2. dist. 21. question. 1.* & *Gabr. 2. dist. 22. questio. 1. artic. 3. dub. 1.* docent hoc esse discrimen inter hæc duo peccata. *Sed* hanc differentiam alij penitus rejiciunt, *primum*, quia venialis culpa est verè, & propriè peccatum; at nemo peccat, si Dei consilia prætermittat, modò non illa despiciat, atque contemnat: quod luce clarius est: nam lex & præceptum Dei prohibet mentiri, nugari, otio indulgere, inutilia cogitare, tempus vanè terere, aut loqui res vanas, & inutilis; cum tamè sæpè in his leuiter peccetur. *Pofremò*, veniale hominem subijcit pœnis debitis, at qui consilia tantum omittit, nullis ob id pœnis addicitur. Ita contra Scotum, & Gabrielem Vega *super Concil. Trid. lib. 14. c. 12.*

Enimverò, vt nos Sanct. Thomam, Alexandrum, & Bonaventuram benignè hac in parte explicuimus, ita etiam mitius Scotum explicare possumus. Nam præceptum pro eo acceptisse videtur, cuius obseruatio est necessaria ad salutem æternam consequendam: & quicquid hoc modo necessarium non est, Consilium Scotus appellauit: Non autem quod ille putauerit in omittere consilio delinqui: Verum quod lethale dixerit situm esse in eo, quod quippiam efficiamus contra ea, quæ sunt ad vitam æternam necessaria; venialis autem culpa fit in his solum, quæ nos à gloria cœlesti consequenda impediunt, & remorantur. Is enim, qui contra præceptum facit, sese auertere ab eo, quod est necessarium ad salutem æternam consequendam: is vero, qui leuiora peccata, scilicet venialia committit, non deficit ab aliquo, quod sit necessarium ad Dei gratiam, charitatem, & amicitiam conseruandam.

Tertiò quæritur, An veniale peccatum à lethali distinguatur in eo, quòd hoc per se pœnam æternam, illud verò vi, & natura quidem sua pœnam quoque perpetuam mereatur, sed Dei misericordia, temporaria tantum pœna multetur? *Gerfon par. 3. tract. de vita spiritali. anime. lect. 1. coroll. 1.* in ea fuit sententia, vt dixerit, omne veniale peccatum dignum esse pœna æterna; ex sola tamen Dei misericordia, à lethali distingui in eo, quod hominem temporaria pœna subijciat, cum aliqui pœnis æternis esset obnoxium. Gerfonem sequi videtur *Almain, tract. 3. moral. cap. 20.* Suam sententiam probat Gerfon multiplici ratione. *Primo*, quia veniales culpas Deus gratuito cõdonat, ergò potest eas perpetuis pœnis damnare. *Deindè*, veniale magis est voluntarium, quam originis peccatum, ergò & grauius hoc perpetua

pœna punitur, ergo & illud. Item, omne peccatum Deum offendit, ergo ea ratione est infinita prauitatis: nam eò offensa est grauior, quò maior est dignitas eius qui offenditur. Præterea, si veniale sit cū peccato originis, aut cum lethali coniunctum, cum quibus peccatis quispiam decedat, perpetuò apud inferos supplicio plectetur: ergo veniale pœna quoque æterna dignum est. **Postremò**, omne malum pœnæ longè inferius, & minus est quouis etiam minimo peccato veniali. Nulla item culpa venialis est committenda pro cuiusquam hominis etiam innocentis vita, atque salute conseruanda: ergo est infinitæ deformitatis.

Petrus Sotus de inst. sacerdot. tract. de peccatorum discrim. lib. 6. prope finem. Vega li. 14. in Concil. Trident. c. 15. c. 16. Med. 1. 2. q. 88. ar. 1.

Verum enimuero hanc Gersonis sententiam Theologi recentiores refutarunt, & sunt qui eam etiam cõdemnent tanquam plus æquo fauentem recentibus Hereticis, docētib; omne peccatum vi, & natura sua esse mortiferum, diuinæ autem gratiæ beneficio aliud pœnæ æternæ subijci, aliud temporariæ. Immo quidam eorum dicere non dubitarunt, Gersonis opinionem accedere Stoicorum sententiæ omnia peccata æqualia esse dicentium, quia si omnia æternam pœnam merentur, ergo omnia sunt paria. Quod certè illi auctores malè contra Gersonè inferendo concludunt, cum vnum peccatum acerbius, & grauius, quàm alterum multari, & puniri queat, vt ipse quoque Gerson indicauit.

Communis ergò iuniorum Theologorum sententia est, venialem culpam per se, & propriè à lethali distingui, quod non æternam, vt hæc, sed temporariam tantummodò mereatur pœnam, & supplicium: atq; hæc sententia est verissima, neque ab ea recedendum vllò modo: **Primo**, quoniam Deus rerum naturas non mutat, at si veniale per se supplicio dignum esset æterno, & Dei beniguitate temporali pœna puniretur, rei naturam profectò quadam ex parte, & ratione mutare videretur. **Deindè**, negari non potest, venialia peccata esse, vel ex paritate materiæ, vel ex actu imperfecto leuia, atque modica, cuiusmodi sunt verbum otiosum, nugæ, mendacium iocosum, risus immoderati, rei furtum exiguæ, inutilis & vana mētis cogitatio, ac similes animi lapsus minimè graues: ergo veniale per se perpetuo supplicio dignum non est. **Accedit**, quòd Deus propior est ad miserendum, quàm ad puniendum, igitur verisimile non est, vt peccata, quæ sunt per se leuia pœnis damnent, ac vindicet sempiternis. **Postremò**, veniale delictum non tollit gratiam, & charitatem, nec Dei amicitiam dirimit, ergo non reddit hominem inimicum Deo; & proinde manet semper cum charitate, & gratia, qua expiari, & deleri potest. **Nec** est cur Gersonis nos argumenta deterreat, aut conturbent: nam ea nullius firmamenti sunt ad oppositum comprobandum. Quoniam licet veniale peccatum sit per se leue, nunquam tamen, nisi liberaliter Deo ignoscēte remittitur. Obijcit tamen ille: Ergo perpetuò maneret, nisi gratuito illud beneficio, Deus delinquentibus condonaret. **Respondeo**, peccatum veniale non deleri, nisi pœna quoq; temporaria ei debita ex toto, vel ex parte remittatur, ita vt vel tota tollatur, vel in minorem mutetur. **Is igitur**, qui eiusmodi culpam admisit, aut

in ea actu, & affectu persistit, aut ab ea cessat omnino, si perseueret, tunc radiu pœnæ temporariæ obnoxius est, quadiu in actu, & affectu malo perdurat; quòd si semper in eo persistat, merito in perpetuò punitur ex accidenti, quia semper peccat. Si autem ab actu desistat, aut est iustus, aut impius, aut est homo, quem fingere animo possumus, creatum à Deo cum solis naturæ viribus, ac doctibus. **Si sit iustus**, pœnam temporariam iustè, ac legitimè soluit, ac luit, vel in hac vita, vel altera, culpa simul ipsi condonatur. **Si impius**, perpetuas culpæ venialis pœnas exsoluet, non quia eas talis culpa mereatur, sed quia pœnæ temporariæ solutionem nunquam iusta, & debita satisfactione compensat. Is enim, qui Deo inimicus est, quamuis pœnas sustineat, nunquam tamen iustè, ac debite satisfacit: quoniam nostra satisfactio pro peccatis apud Deum iusta, ac debita non est, nisi ei sit grata, & accepta, sed accepta Deo non est sine gratia, & charitate. **Pari ratione**, si homo cum solis naturæ viribus, extra gratiam, pro culpa veniali multa pateretur, nunquam iustam, ac debitam pœnam temporariam persolueret: & proinde quamuis perpetuò puniretur, nunquam satisfaceret, quoniam esset pœnæ solutio absque gratia, & charitate Dei; & proinde ei minimè grata, & accepta, ergo non iusta, ac debita: perinde enim esset, ac si nihil pœnarum daret. **Et** hoc forsitan voluit docere Gerson: nam benignus, & mitius eius mentem interpretari possumus, nimirum veniale peccatum, nisi quia est ab homine iusto Dei gratia, & charitate prædico commissum, perpetuò puniretur: nec tamen inde conficitur, vt paria peccata esse censeat, quoniam licet omnia in perpetuum puniantur, quia tamen vnum grauius, & deterius alio est, vnum durius, & acerbius punitur, quàm aliud, vt ante iam monui.

Quartò queritur, An veniale à lethali differat specie, quando vtrumq; circa eandem rem obiectam, & materiam versatur. **Respondeo**, minimè, quoniam paruum, & magnum in eadem obiecta re, & materia, speciem non mutant. **Obijcit**, lethale peccatum est mors animæ; auertitq; hominem à Deo, nosq; ab eius gratia, & charitate disijungit; eo quòd Dei, & hominis amicitiam dissoluit: sed horum nihil peccato veniali inest, ergo specie distinguuntur. **Respondeo**, ex eo solum deduci, pœnas peccato veniali, & lethali debitas specie esse diuersas, non tamè actus peccatorum. **Quæres**, quoniam igitur pacto hæc duo peccata, vt actus sunt, inter se inuicem distant? **Respondeo**, lethale crimen esse actum grauius cum recta ratione; veniale verò actum leuiter cum eadem ratione pugnantem.

Quintò queritur, In quo venialis culpe deformitas consistat, quando peccatum veniale omissione, vel factò committitur. **Quidam existimant** consistere in hoc, quòd is, qui peccat, eo ipso est obnoxius, & subiectus pœnæ temporali. **At hæc ratio merito ab alijs refellitur**: quia prius natura, causa, & origine est culpa, qua se quispiam obstringit, quàm reatus pœnæ, cui ob culpam is, qui peccat, subijcitur. **Alij**, in eo sitam esse veniale culpam, quòd temporali supplicio sit digna. **Verum** & hoc eadem ratione cõuelliatur: nam ex eo, quòd

quod culpa venialis à recta ratione dissentit, in re poenam meretur, propterea quod quicquid rationem offendit, poena dignum est, ita ut secundum æquitatis, & iustitiæ leges puniri, & vindicari debeat.

Dicendum igitur existimo: quandocumque veniale peccatum pro actu, vel omissione sumitur, quo quis peccat, nihil aliud esse, nisi actum vel omissionem leuiter rectæ rationi aduersantem. Omne enim peccatum, quod in actu consistit, est actio voluntaria à ratione discrepans: quæ si magno opere cum recta ratione pugnet, lethalis; si parum, venialis est culpa; ob quam is, qui peccat poenæ temporali addicitur, subiectusque est: ut ea poena dignus.

Sextò quæritur, quidnam in homine maneat, cuius causa dicatur esse in peccato veniali post actum peccati præteritum. **Ratio dubitandi est,** quoniam qui semel in veniale peccatum est lapsus, tamdiu in eo permanere creditur, quamdiu id non est à Deo liberaliter dimissum; & tamen post actum culpæ transactum, nihil est in homine. **Respondeo,** minimè satisfacere eum qui dixerit (quemadmodum & superius ostendi) post actum culpæ transactum, hoc vnum tantummodo manere, hominem scilicet poenæ temporali esse subiectum. Non enim ideo, quòd est poenæ addictus, dicitur esse in peccato, sed potius contra, quia est in peccato, & culpa, est poenæ obnoxius: & quia peccato tenetur, poenæ quoque reus, & debitor est. Eam ob causam sunt, qui opinentur, post actum culpæ præteritum, hominem dici esse in peccato veniali, quia peccatum admisit, quod nondum est diuinitus condonatum; ac proinde ob respectum rationis ad actum culpæ, qui præterijt, nondum Dei beneficio remissum, dici esse in peccato veniali: multa enim talia esse dicuntur ob respectum, & ordinem ad actum, qui amplius non est. **Exemplum do:** Titius mutuo accepit pecuniam à Caio: ea postea consumpta, dicitur debitor Caij, Caius verò creditor Titij; in quibus nihil remanet, nisi ratio dati, & accepti. **Dices,** in Caio esse ius exigendi pecuniam à Titio; in Titio verò obligationem, qua pecuniam soluere debet. **At contra est argumentum,** quia eiuſmodi ius, nihil aliud est, nisi quidam ut aiunt, respectus, & ordo rationis, quo Titius est debitor, Caius verò creditor. **Idem,** inquit, planè accidit in præſenti controversia: Nam qui peccato veniali tenetur, quamdiu eius culpa non tollitur, dicitur esse in peccato veniali, ob respectum, & ordinem, quem habet ad peccatum præteritum, necdum dimissum. **Ex quo,** inquit, intelligitur, aliud esse, Titium esse in peccato veniali; aliud, Titium debitorem esse poenæ temporalis: potest enim Deus culpam dimittere poena non ex toto dimissa, quamuis in minorem, & breuiorem mutata. **In hoc igitur,** quod Titius in peccato veniali esse dicitur, duo pariter continentur: & quòd Titius veniale peccatum admisit, nec illud se commississe doluerit; & quòd nondum sit diuinitus sublatus; tamdiu autem venialis culpa non condonatur, quamdiu temporalis poena non remittitur ex toto, vel ex parte: non quòd remissio poenæ sit condonatio culpæ, sed quòd simul vna cum poena in totum re-

missa, aut in minorem, & breuiorem mutata ipsa culpa condonatur: non enim relaxatur poena, nisi cum eam homo luit, & soluit: at non est iusta, & debita solutio poenæ, nisi cum eam Deus gratam, & acceptam habet. **Ego tamen aliter arbitror dicendum,** quod ut clarius explicem, sciendum puto, tria esse peccatorum genera. **Primum** est originale, & hoc est priuatio iustitiæ; id est, gratiæ debitiæ, sed non per propriam voluntatem contracta, solum per voluntatem primi parentis suscepta: & ideo huiusmodi peccatum inducit in homine priuationem, & absentiam gratiæ debitiæ, à qua dicitur, & est quis peccator, & dicitur esse in peccato videlicet originali. **Secundum genus peccati est lethale,** quod post actum præteritum relinquit in homine auersionem à Deo, maculam siue priuationem gratiæ debitiæ, propria voluntate contractam, & conuersionem ad bonum creatum iucundum, vel utile, & non honestum, in quo voluntas in hæret, & permanet, quamdiu non mutatur per actum contrarium acceptum, & gratum Deo. **Tertium genus peccati est veniale,** ex quo non fit in homine priuatio gratiæ, sed relinquitur quædam conuersio ad bonum creatum, in quo voluntas malè in hæret quasi habitu tandiu, quamdiu per aliquem dolorem, & actum poenitentiae ipsi Deo gratum, & acceptum non se auertit: manet igitur in homine post actum peccati venialis præteritum voluntas, peccato, quod semel admisit, in hærens quasi in habitu, & in hoc culpa venialis consistit post actum præteritum.

Septimò quæritur, Quot modis veniale peccatum contingat in homine? id est quæreret, quomplex sit veniale peccatum? **Respondeo,** esse triplex; **Vnum,** quod veniale ex genere appellant, illud nimirum, quod ex obiecta re & materia graue non est, sed leue; ut verbum otiosum, iocosum mendacium, vana, & inuutilis cogitatio, risus solutior & immodicus, nugæ, & his similia. **Alterum,** quod veniale dicitur ex leuitate materiæ, ut rei minimæ furtum; parentibus nummulos, sodalibus ligulas, aut globulos, & aciculas furari; simile illud quoque, obuios non salutare. **Tertium,** veniale ex imperfectione actus appellatur. In his duobus postremis id, quod alioqui lethale esset ex natura sua, fit exiguitate materiæ veniale. huius generis sunt leuissimum furtum, exiguum conuiuium, percussio parua, quod alias itèr lethale foret, si ex plena animi deliberatione fieret, veniale peccatum est, si absque perfecta fiat animi deliberatione. **Tales esse solent subiti,** nec plenè deliberati impietatis, odij, desperationis, inuidiæ, & superbiæ actus: talia itidem imperfecta libidinis desideria. **Cuiusmodi venialia sæpe contingunt in interioribus animi actibus,** & in motibus nostri appetitus animalis, cum eos Ratio, ut posset, & deberet, non coerceret, & reprimat.

Octauò quæritur, Vnde cognosci queant peccata, quæ ex genere suo venialia esse dicuntur? **Respondeo,** venialia ob leuitatem materiæ, imperfectionem uè actus facile dignosci posse ex eo, quod materiæ exiguitas, aut imperfectio actus absque magno negotio discernitur. **At tamen difficile admodum est certam aliquam formulam prescribere,**

scribere, ad dignoscenda peccata, quæ sunt ex suo genere, & natura venialia. Quia in re nulla alia, meo quidem iudicio, regula certior, ac melior constitui potest, quàm ea, quæ communi consensu à Theologis adhibetur: nimirum, ea esse venialia peccata, quæ charitatem Dei, aut hominis grauius non lædunt; alioqui lethalia ex suo genere erunt, non venialia. Hinc apparet, peccata quæ contra aliquam virtutem Theologicam, fidem, spem, vel charitatem committuntur, ex genere suo esse lethalia: Secundò, eiusdem quoque generis esse peccata, quæ sunt contra iustitiam hominis, vel cõtra charitatem, aut religionem Deo debitam: Ea item peccata, quæ ad luxuriam, & incontinentiam spectant, vel ad rei bonæ, præsertim imperatæ contemptum. Quartò, peccata quæ quis committit solum contra bonum suum, magna ex parte sunt venialia ex genere suo, veluti cum quis peccat in vanè, & inutiliter cogitando, concupiscendo, se oblectando, immoderatè ridendo, cachinnù tollendo, respondendo impatientius, tempus otio conterendo, loquendo quàm, & quando libet, nugando, otiosè agèdo, sua bona malè administrando, aut prodigè dissipando, aut auarè retinendo, intemperanter comedèdo, bibendo, vt cum quis citra sicim potat, delicatioribus epulis ventriculum distendit, in cultu etiam, & vestitu immoderato, noxas, & delicta sua oscitanter confitendo, negligenter preces horarias recitando, se ingenio, memoria, viribus, & forma corporis omnibus alijs præferendo, ac similibus plerifque.

Nonò queritur, An veniale peccatum possit transire in lethale? quod est querere, An actus, qui per se venialis tantum est culpa, nulla alia lege, vel præcepto accedente, possit esse lethalis? Respondeo, rem esse compertam, actum, qui est venialis culpa, eo quòd non plena animi deliberatione fiat, in lethalem conuerti, si plenè deliberatè ratione permaneat circa idem obiectum, & materiam malam alioqui grauem: veluti si quis ante plenam animi deliberationem, alicuius hominis necem concupierit, & plenè deinde animaduertente ratione in eodem desiderio maligno sciens, ac volens perseverauerit. Illud etiam est certum, actus imperatos, quales sunt exterriores, quibus inest culpa venialis, in lethale crimen desinere ex eo, quòd continentur ob finem mutatum, & maximè malum; Veluti si Titius templum adierit studio, & desiderio inanis gloriæ duntaxat; ac deinde finè mutato, solum iter profectatur, vt Caium interimat, vel aliquid in templo surripiat: actus enim exterior idem numero perseverat, licet finis ex voluntatis affectu mutetur.

Quæstio igitur est de actibus voluntatis interioribus, qui dicuntur elicit, an actus, cui inest culpa venialis, possit in lethale crimen transire. Dux sunt opiniones; Vna affirmat posse: & probat, quia quando actus voluntatis ex obiecto, & materia est indifferens, potest ex fine diuerso primum culpa venialis esse, deinde lethalis. Exemplum adhibeo huiusmodi; vt si Titius, summo mane surgens velit templum petere ob inanem gloriam; postea verò eadem in voluntate persistens mutet finem, videlicet Caij necem exoptans: tunc

licet sit finis propositi mutatio, nulla tamen est variatio in actu, quo Titius vult templum adire, & quo, modò ad hunc, modò ad illum finem refertur. Sic Almain. tract. 3. mor. cap. 21. Altera opinio negat, quæ est Gabr. 3. dist. 23. quest. 1. art. & Ocham. quodlib. 3. quest. 15. item Gab. 4. dist. 16. quest. 5. art. 3. dub. 4. quamuis hunc auctorem putet Almainus pro se facere. Atque hæc opinio est vera: quia actus voluntatis interior omninò re ipsa, natura, & substantia mutatur variato finè, vel aliqua circumstantia actus. Nam actus voluntatis substantiam, & speciem suam sumit, & habet ab obiecto: Sed actus voluntatis interior in finem sibi propositum refertur tanquam in obiectum, & ipsam circumstantiam, quando est directò voluntaria, respicit similiter tanquam partem obiecti, ergo mutato finè, vel circumstantia, interior voluntatis actus idem re ipsa, natura, & substantia perseverare non potest. Et proinde Titius primò volens templum adire ob inanem gloriam, & deinde ob cædem Caij, vel ob furtum, in eadem re vera voluntate non permanet: actus verò exterior, finis mutatione nequam variatur, quoniam, vt secundo libro tradidimus, opus exterius per se, proprium obiectum, & materiam habet, ad finem verò refertur extrinsecus à voluntate, quæ alium finem sibi proponit, & actus exterioris substantiam non mutat.

Decimò queritur, An veniale peccatū in lethale desinat ex eo, quòd nouum præceptum Dei, hominis accedat? Exempli causa, Titius vult loqui otiosè, vel iocosè mentiri: Queritur, an hic actus transeat in lethalem culpam, si Titius in eo perseveret accedente Dei, vel superioris præcepto, quòd prohibet, ne eum actum profectatur, neque perficiat. Almainus, Dionysium Cisterciensem secutus, tenet eiusmodi venialem culpam in lethalem deuenire ratione præcepti noui, quòd accessit. Ac certè, vt verum fatear, vterque falli videtur. Nam is actus ex leuitate materia, venialis tantum est culpa: accedente autem nouo Dei mandato, vel humano imperio, materia minime mutatur, ergo leuis semper censetur: & ob id non lethalem, sed duplicem venialis delicti habere poterit deformitatem: tum quia est contra ius naturale, tum quia contra præceptum Dei, vel hominis, qui id operis vetat: modò ne Titius in eo actu permaneat ob contemptum hominis, vel Dei, vel præcepti denuò dari, & accepti: tunc enim venialis culpa in lethalem iure ipso conuertitur. Animaduertere tamen, oportet, esse in controuersia positum, an votum de re minima Deo factum, tantam vim obligandi conscientiam habeat, vt eius violatio sit mortifera: adeo vt peccatum, quòd veniale ex genere suo tantum esset, euadat ratione voti mortiferum, & graue. Verum hæc de re suo loco dicetur, cum de voto tractabitur. Item, quæstio solet esse, An mendacium alioqui leue, fiat lethale ex eo, quòd in sacra peccatorum confessione, quæ coram sacerdote fit, vel in publico iudicio coram civili iudice, & magistratu, profertur; de qua etiam quæstione alibi opportunius agetur. Interim illud sciendum est; exploratum apud omnes esse, mendacium etiam leuissimum, fieri grauisimum, si iureiurando confirmetur, vt proprio loco dicetur:

Alm. 10.
dist. 3. m.
64. 21.

etur:

ceatur: quoniam Deo grauem iniuriam irrogas, dum ipsum in testem mendacij etiam leuissimi accerlis.

Vndecimò queritur, An veniale mutetur in lethale ex eo, quòd frequenter quodam vsu, & consuetudine committitur? Fuere, qui id senserint auctoritate Augustini permoti, qui, vt refertur dist. 25. cap. *Vnum orarium*, ait: *Ebrietas si nimia sit, crimine est.* Rursum: *quj ex consuetudine contra legem delinquit, hoc ipso ex legis contemptu peccat.* Sed communis Doctorum sententia est, in lethale peccatum minime transire: quod expressè Scot. 3. d. 29. q. 1. Gab. 4. d. 16. q. 5. ar. 3. dub. 5. Almain. ar. 3. moral. c. 21. tradiderunt. Ratio id concludit manifestò, quoniam actus replicati sunt eiusdem speciei, cuius est primus, ergo euidem deformitatis. Auctoritas verò illa, allata de ebrietate, siue sit Augustini, siue Gratiani, nihil concludit contra nos. Nec enim in ea dicitur, ebrietatem esse mortiferam ex eo, quòd sit assidua, sed significat esse crimen connumerandum inter ea, de quibus Apostolus meminit dicens, eum, qui in Episcopum eligitur, debere esse sine crimine. Est tamen animaduertendù, aliquando veniale mutari in lethale ex vsu, & consuetudine frequenti, non præcisè quidem ob frequentiam actuum, sed ob periculum peccati grauisissimi, in quod nonnunquam ex ipsa consuetudine, Deo permittente, homines incurunt: nec frequentia, & consuetudo venialium est propriè contemptus legis, vel præcepti, sed affert secum, & creat interdum, vt dixi periculum cõtemptus: at qui amat periculum, peribit in illo.

Duodecimò queritur, An venialia peccata hoc ipso, quòd multiplicantur, vnum aliquod lethale efficiant? *Glossa, in cap. Tres sunt, dist. 1. de penit.* videtur innuere, posse efficere: sicut multæ, inquit, aquæ guttæ in flumen euadunt, domum deieciunt: multa grana aceruum grandè constituunt, sic generatim, multæ res parvæ vnã grandem componunt. Item, quia Augustinus (vt in eo cap. refertur) ait: *Peccata quamuis parua, aliquando crebro subreperunt, que si collecta contra nos fuerint, ita nos grauant, & opprimunt, sicut vnum aliquod grande peccatum.* Quid enim interest ad naufragium, vnum vno grandi fluctu nauis operiatur, & obruatur, aut paulatim subrepens aqua in senam, & per negligentiam dereicta, atque contempta impetuat nauem, & submergit. Ergo significare videtur Augustinus his verbis, multis marinis fluctibus paruis simul inuentibus, nauem perindè obrui, & submergi, atque si vna graui procella opprimeretur. Alibi quoque videlicet in libr. de decem chordis cap. 11. *Mosisus*, inquit, *vnum vel alter homini exitum non offert; sed si examen apum, vel agmen pulicum pungentium est, lethale erit.* Et ita peccata venialia quanquam singula non sunt mortifera, agmen tamen eorum est lethale. Postea subiungit: *Modica peccata attendite, quia modica sunt, & canere quia plura sunt.* Nam humana natura minutissimis etiam bestijs interiri potest: & arena minutissima sunt; si tamen multæ in nauem intantur, eam ita possunt mergere, vt pereat. Tandem concludit: *Peccata quidem quotidiana, cuiusmodi sunt verbum duram, vel otiosum, immoderatum risus, nugæ vanae, quotidiana sunt, sed tamen peccata, & non leuia, quia plura: & quia quotidiana, & plurima, rimenda est ruina multitudinis, est non magnitudinis.* Hæc Augustinus: **Præterea**, si famulus suo domino irrumpat singulis

bus assem, post vel sub exitu anni mortiferè proculdubio delinquet, ob multitudinem assu quos per partes furto abstulit. Non secus, ac si quis ex vinea aliena per multos dies vnum racemum furaretur, quemadmodum iridem si Titius ad annu promississet, se singulis diebus pro alicui Collegio Sodalium in elemosynam vnum assem daturum, promissione neglecta, lethalem maculam contraxisset. His tamen nihil obstantibus, vera est sententia S. Thom. 1. 2. quest. 88. artic. 4. Alexand. 2. ad finem: *communis consensu recepta, venialia peccata quantumcunque aucta, & multiplicata, nunquam in lethalem culpam transire: quia vt iam dixi, actus repetiti sunt eiusdem speciei, cuius fuit primus: nec propterea quod collecti simul sint, & aggregati, naturam mutant, & variant.*

Ad obiecta verò respondeo, ad primum quidem, *Glossam* non expressè docere, venialia peccata, hoc ipso, quòd plura sunt, vnum grande peccatum efficere, sed innuere, in peccatis paruis, & leuibus sæpè tamen iteratis subreperere aliquando præcepti, legis contemptum; saltem imminere contemptus periculum. Ob quæ Augustinus etiam in eo, quem recensui libello de decem chordis, meritò docet modica peccata esse fugienda. Ad illud verò de furto respondeo, in eis inesse lethalem noxam; nõ ideò, quòd multa furta vnum grande constituent, sed quia re aliena per minimas partes furtim sublata tãdem graue damnum domino inferunt, vt dicam, cù de furto tractabo. In præsentia dixisse sufficiat venialia peccata, quamuis multiplicentur non efficere lethales, sed aliquando venialium peccatorum materia est talis, vt per partes minutas maior effecta lethalis peccati materia sit: quoniam facta sit grauis: vt si mille asses fureris millies, furto vnius assis repetito. Similiter si Titium leuiter percutias, & toties leuiter, vt multis leuissimis ictibus eum grauitè ledas. Si ex dolio parum vini effundas, & ita subindè parum effundas, vt totum vinum exhaurias: pariter promissisti, te pauperibus quotidie vnum assem erogaturum, mille nunc debes, quia millies denegasti. Secus est, quando materia per partes non crescit, quia singula peccata per se integram materiam, & obiectum habent, vt mædacia, otiosa verba, leues nugæ, risus immoderatio: sermo inurbanus, aburdus sonus, intempestiuus incessus.

Decimotertio queritur, An veniale peccatum in mortiferum vertatur ex eo, quòd nobis placeat, hoc est, quia ex certa rationis deliberatione peccamus. **Ratio** huius dubitationis est, quoniam distinctione 25. cap. *Vnum orarium*, tanquam ex Augustino profertur, nullum peccatum ad eò veniale esse, quòd mortale non fiat, dum placet. **Respondeo**, veniale culpam, quæ ex genere, obiecto, & materia, vt potè leuis, & modica peccatum est, in lethalem nequaquam mutari: quoniam quamuis ex plena rationis deliberatione committatur, veniale tamen delictum tantum est ob obiecti, & materia leuitatem. S. Thom. 1. 2. quest. 88. artic. 4. Alexand. pari. 4. quest. 15. mora. 3. art. 1. §. 1. Richar. 4. dist. 16. art. 2. q. 2. ad finem, Gab. 4. dist. 16. q. 5. art. 3. dub. 6.

Id verò,

Aug. in
dist. 108.
qui est ad
Solentia
na.

Id verò, quod ex Augustino opponitur, licet potius videatur esse desumptum ex Glossa, quam vocant ordinaria ca. 11. *epist. 1. ad Corinthios super illa verba: Reus erit corporis, & sanguinis Domini, ubi ait: Nullum peccatum veniale est, quod dum placet, non sit mortale: Si verò displiceat, nullum iudicatur: intelligi debet, vel de peccato, quod solum ob imperfectam rationis deliberationem veniale est, & in lethale desinit, dum placet, accedente plena animi deliberatione, quæ ante perfecta nondum erat: vel in vniuersum intelligitur de omni peccato veniali, quod dum placet, nimirum quatenus Deum offendit, cū Dei, aut legis, præceptivè despectione fit mortiferum: & proinde venialis erit culpa, si leuis fuerit obiecti materia, quamvis plena deliberatione nobis placeat; lethalem verò, si ex contemptione præcepti, vel legis approbetur.*

Decimoquarto queritur, An veniale in lethale transeat ex dignitate eius, qui veniale peccatum admittit. *Fuere*, qui putauerint, venialia etiam ex materia, & obiecto modica, cuiusmodi sunt verba otiosa, seu duriuscula, iocosa mendacia, nimij risus, ac vani, lethalia euadere in viris alioqui perfectioris vitæ statum professis; cui sententia videntur subscripsisse Bonavent. 2. *diff. 21. art. 3. quæst. 1. Richard. 2. diff. 21. art. 3. quæst. 1. Dicendum tamen existimo id verum non esse: quia dignitas, vel sanctitas eius, qui peccat, auget quidem peccati grauitatē; non tamen adeo, ut quod veniale est, in lethale tranfire faciat, cum materia, & obiectum sint leuia: aut cum plena, & perfecta desit rationis deliberatio.*

Decimoquinto queritur, An veniale efficiatur lethale ex eo, quod ex contemptu legis, vel præcepti committitur? *Respondeo*, ex communi omnium consensu, lethale euadere: quia licet materia sit alioqui tenuis, ac parua, qualis est in iocoso mendacio, aut verbo otioso: contemptus tamen præcepti, vel legis ea prohibentis, est grauis. *Quare* Christi Domini consilia, quibus nos sibi minime obstrinxit, de quibus præcepta non dedit, ex contemptu prætermittere, etiam est grauiissimum peccatum: licet enim in omittendo consilio nulla sit culpa, in contemnendo tamen, peccatum est non paruum: nam hoc ipso, quod Dei consilium, lex, vel præceptum contemnitur, Deus ipse despicitur, qui consilium dedit, aut præceptum posuit, aut legem tulit. Illud tamen scire oportet, aliquos tradidisse eum hominem ex contemptu contra legem, vel præceptum facere, qui ex vsu, & consuetudine contra legem delinquit. *Cæterum* falluntur isti: peccatum enim contemptus in voluntate interius perficitur non autem in opere, quod exterius fit. Quocirca contemptus legis, vel præcepti non est, nisi eo animo, & voluntate quis peccet, ut lex, vel præceptum contemnat; & proinde quamuis frequenter quis contra præceptum, vel legem facitet, nunquam ex contemptu peccare videtur, nisi cum ex voluntate perperam facit eo animo, ut legem, vel præceptum despiciat.

Decimo sexto queritur, An veniale peccatum ex parte charitatem minuat? *Nulli dubium est*, veniali peccato non amitti habitum charitatis. Quidam tamen senserunt minui ex parte; quorum sententia, Theologorum communi consen-

su merito confutatur. *Ratio* Theologorum est, quia quicquid ex parte aliud remittit, cum eo pugnat tanquam cōtrarium, & paulatim, ac sensim ita minuit, ut tandem ex toto auferat, ac tollat; ergo si venialis culpa habitum charitatis remittit ex parte, multiplicatis venialibus peccatis, poterit eiusmodi habitus totus euelli: non enim est maior ratio, cur prima culpa venialis diminuat ex parte charitatem, cæteræ verò subsequentes ex parte, etiam illam non remittant. *Communis ergo est omnium sententia*, peccatis venialibus non minui habitum charitatis, sed seruare.

Quæstio tamen est, quo pacto seruetur charitatis minuatur. Nam appellatione eiusmodi feruoris, vel intelligimus habitum magnitudinem, quam intensiorem appellant: vel qualitatem, & intensiorem actus; at veniale peccatum ex habitu charitatis nihil detrahit omnino, & cū veniali potest simul, ut feruentissimus etiam charitatis actus consistere. *Respondeo*, veniali peccato non ideo seruiorem minui charitatis, quia vel habitū, vel actum ex parte remittat, sed quia hominem charitate præditum ex parte retardet, aut impediat, ne charitatis opus, & officium exequatur; quod posset alioqui præstare, sed quia peccatum veniale non admitteret: tunc enim charitatem feruere dicimus, cum opus suum, & officium præstat, & implet, quod debet. Ergo, per contrarium, charitas tepere, aut refrigescere merito dicitur, cum à suo munere obeundo desistit, ac cessat. *Obijciunt*, venialia peccata seruiorem minuunt charitatis: Sed seruior charitatis est charitas, sicut seruior calor est calor; ergo, minuunt charitatem. *Respondeo*, seruiorem charitatis non esse magnitudinem, vel intensiorem ipsius habitus, sed esse frequentem vsum, & exercitationem charitatis, unde peccata venialia habitum charitatis non minuunt, sed frequentem eius vsum impediunt. *Secundo obijciunt*, si veniale peccatum seruiore charitatis minuit, ergo partem tollit, ac propterea venialia peccata totum seruiorem charitatis partes auferent, & charitas sine vilo penitus seruiore remanebit, quod videtur incommodum. *Respondeo*, ut ante iam dixi, seruiorem charitatis, in hac parte, non esse aliquid in habitu charitatis, sed vsum, & actum: & ideo quædiu iustus venialiter delinquit, tandiu ab actibus charitatis desistit: nam eo ipso, actum charitatis non facit, & teste S. Thom. 1. 2. *quæst. 85. art. 2.* cum aliquid minuit alterum, non aliquid subtrahendo, sed impediendo, ne suo officio fungatur, quamuis semper minuatur, nunquam tamen totum auferit.

Cap. X.

Quibus modis peccata venialia deleantur.

ANtequam propositam quætionem explicem, alteram illam prius expedire consulti: **An culpa venialis poterit simul consistere cum prima Angeli vel hominis integritate, & innocentia, in qua fuerant Dei munere, & beneficio procreati. In qua re constat inter omnes Theologos, simul cum ea Angeli, vel hominis innocentia nequaquam potuisse consistere venialem no-**

xam, &